

ZTRESTANÁ VESNICE
Na dvoře Horákova statku postříleli
nacisté 173 lidických mužů.

FOTO: ČTK

ského protektora, se rozhodl předvést pevnou ruku schopnou Čechy zkotit. A podezřelý Lidice se mu velmi hodily. Když si v podvečer 9. června Hitler pozval na kobereček prezidenta Háchu, dostal se i Frank a vyžádal si vůdčív souhlas k akci, která by český národ dostatečně srazila na kolena.

S Hitlerovým ano zřejmě předem počítal, protože ve chvíli, kdy ho telefonicky tlumočil do Prahy, kolem nic netušících Lidic se už stahovalo gestapo, vojsko a četnictvo.

O zásahu začalo kladenské gestapo prokazatelně jednat odpoledne 9. června, tedy před zmíněnou schůzkou u Hitlera, a pravděpodobně ho Frank začal organizovat mnohem dříve. Bylo přece třeba připravit zasahující jednotky, benzin na zapá-

lení domů, nákladní auta na odvoz lidí, místo, kam je převezou, popravčí četny, vápno na zasypání hrobů, vpašování zbraní a vysílaček, které měly likvidaci obce ospravedlnit...

V jedenáct hodin večer 9. června 1942 zástupci kladenského gestapa Thomson a Felkl vzbudili lidického starostu, krátce po půlnoci vypuklo v obklíčené vesnici peklo. Plačící ženy a děti byly nastrkané do nákladáků a odjely do noci, v sedm ráno nastoupila vražedná četa a na dvoře Horákova statku postupně postřílela 173 mužů. Nejmladšímu z nich bylo patnáct.

Dodatečně přibýlo dalších devět zastřelených – dělníci, kteří pracovali mimo Lidice na nočních směnách. Horník Bohumil Pospíšil, který ležel v nemocnici. A také František Pitín,

kterému se sice podařilo utéct, ale našli ho v křivoklátských lesích... Masakr byl důsledný.

Seznam obětí tím stále nekončil. V Praze bylo popraveno patnáct členů rodin Horáků a Stříbrných, v koncentračních táborech zahynulo 49 žen a 82 dětí. Přitom nikdo z nich tehdy netušil, proč vlastně umírá.

Totálně

Pro svět byly samozřejmě argumenty připravené.

Ačkoli 4. června vynesla prohlídka Lidic pouhé dvě lovecké pušky a jeden rezavý revolver, zpráva ČTK vydaná 10. června mluvila o nalezeném skladišti zbraní a munice, velkém množství protistátních tiskovin a ilegální vysílačce. Po válce před soudem jen nerad připustil šéf kladenského gestapa Wiesmann, že kompromitující materiál do Lidic zřejmě přivezlo pražské gestapo.

Vyhlazení ztrestané vesnice z mapy proběhlo totálně. Z Tereziína byli přivezeni Židé, kteří museli vykopat hroby a popravené muže, zaházené vápnem, v nich zasypat. Domy shořely a jejich zbytky byly zlikvidovány. Dobytek byl odveden, psi postřílení. Poklidně žijící Lidice, o jejichž existenci neměl ještě před pár dny velitel kladenského gestapa ani tušení, se proměnily v pustinu.

A co další aktéři tragického příběhu? Anička Maruščáková a Václav Říha skončili v koncentračním táboře, kde byli v říjnu 1942 jako nepohodlní svědkové popraveni. Jaroslav Pála byl po válce zatčen a v roce 1963 ve vězení zemřel. Ještě stačil napsat paměti, v nichž se obhajoval, že osudný dopis ohlásil proto, že ho v těch dramatických dnech po atentátu považoval za provokaci gestapa.

marie.homolova@seznam.cz

Přežila, ale dvakrát ztratila rodinu

DVĚ JARMILY DOLEŽALOVÉ

Ta starší přežila zkázu Ležáků, ta mladší pátrala po mamčině minulosti a napsala o tom knihu.

Jarmile Doležalové (71) bylo dva a půl roku, když byly Ležáky vypáleny, její rodiče zavražděni a ona přidělena německé rodině Paetelových. S novým jménem vyrůstala v Polsku a poté v Německu. Po válce se vrátila domů, a tím přišla i o druhou rodinu. S pátráním po kořenech jí pomáhala dcera Jarmila, jedna z jejích sedmi dětí.

Jakou máte nejstarší vzpomínku na dětství?

Z Ležáků si nepamatuju nic, ani na rodiče. Vzpomínky mám až z Polska, když mě pan Paetel odvázel do našeho domu. Pamatuju si na krásnou velkou kuchyň, na koloběžku, kterou jsem nechala u plotu, nebo na to, že jsme pili čaj s mlékem. Vzpomínám si i na návrat po válce. Po obědě jsme myli nádobí a uklízeli, najednou dole zastavil vojenský džíp a odvezl mě...

Jak dlouho trvalo, než jste pochopila, že jste Češka?

Ze začátku jsem nechápala, proč mě z Německa odvezli, nikdo mi nic neřekl. Kam mě postavili, tam jsem stála. Neuměla jsem česky, takže jsem ani nechtěla chodit do školy. (Do vyprávění se zapojuje i dcera: „Dnes by se mamince věnovalo deset psychologů. Všechno vnímala v němčině, takže docházelo i k tragikomickým situacím, které znám z vyprávění její spolužačky. Pan řídící na ni volal: ‚Jarmilo Štulíková, k tabuli‘, maminka nereagovala, řídící došel až k ní, zaklepal na lavici a zopakoval to, ona se hrdě postavila a povídá: ‚Ich bin nicht Jamila Spulik, ich bin Camilla Paetel!‘“)

Pátrala po vás německá rodina?

Ano, psali dopisy, zvali mě k nim. Nevlastní sestry tu za námi několikrát byly, ale víc jsme se stýkaly až po revoluci. Lidé se mě občas ptají, zda bych radši nezůstala v Německu, ale já jsem ráda, že jsem se vrátila a dozvěděla se, odkud pocházím a kdo byli moji rodiče. (sot)

které už nikdy neožilo

malebné. A nemohla za to jen válka. Místní obyvatelé – bylo jich 55, z toho 13 dětí – byli chudí. Muži pracovali v lomech, ženy se staraly o domácnost a přivydělávaly si šitím. Odvaha jim však nechyběla. Majitel lomu Hluboká František Vaško navrhl výsadkářské skupině Silver A tajně umístit v lomu vysílačku. Obsluhoval ji člen skupiny Jiří Potůček, jenž využíval i pohostinnosti místních obyvatel, především těch ze mlýna. V něm žili mimo jiné manželé Štulíkoví se dvěma dcerami, v době vypálení Ležáků dvouapůlletou Jarmilou a roční Marií. Shodou náhod obě dívky válku přežily a bydlí v sousedním Včelákově dodnes.

Jak gestapo rozplétalo po atentátu na Heydricha vazby odbojových skupin, dostalo se i na stopu vysílačky.

Ve středu 24. června obklíčilo Ležáky, obyvatele odvezlo do Pardubic, kde ještě večer byli všichni dospělí zastřeleni. Nacisté mezitím údolí vyrabovali a zapálili. Rodiče sester Štulíkových byli zatčeni už dříve. Otce zastřelili v Pardubicích, matka zemřela v koncentračním táboře Osvětim-Březinka.

Hlavním strůjcem ležácké tragédie byl brutální velitel pardubického gestapa Gerhard Clages. Nad ležáckým údolím si pak nechal vystavět dům, mimochodem dodnes stojící.

Nacisté nešetřili nikoho. Ležácké děti byly o několik týdnů později zplynovány v koncentračním táboře. Pouze sestry Štulíkovy byly shledány za vhodné k poněmčení. Jarmila Štulíková se dostala do rodiny Paetelových, kteří ji vychovávali

láskyplně se dvěma vlastními dcerami, aniž tušili, odkud přesně Jarmila, novým jménem Camilla Paetel, pochází. Její náhradní matka po válce přiznala úřadům, že vychovává cizí dítě, a Jarmila se tak skoro po čtyřech letech vrátila domů. Brzy ji následovala i mladší sestra.

Obě neuměly slovo česky a nepamatovaly si na sebe ani na české rodiče. V prvních letech je vychovával dědeček, který jako jediný z rodiny válku přežil v koncentračním táboře.

Kromě sester zůstalo naživu několik dalších obyvatel, kteří v době vypálení pracovali daleko od Ležáků. Na rozdíl od Lidic nebyly Ležáky nikdy obnoveny. Stalo se z nich pouze pietní místo. Přes všechno tu hrůzu krásné.

jiri.sotona@mfdnes.cz